

יוני סמולניץ, גרפיקה וצילום: אביחי יערי

המטרידים הקטנים

הם מסתתרים בקרבתנו – בתוך הבית, בגינה או בשטחים הציבוריים בסביבתנו הקרובה – ומטרידים את מנוחתנו.

עם בוא הקיץ, כשהטמפרטורה עולה, הם יוצאים ממחבואם, מציקים וגורמים למקום, לזיהומים ולעקיצות. הכוונה כמובן לחרקים למיניהם – תיקנים, נמלים, יתושים, זבובים, זבורים, עכבישים, עשים וחיפושיות. כיצד אפשר להיפטר מהם בדרכים טבעיות, ללא חומרים כימיים המסוכנים לבריאות

מאת: אסתר טל

העולים הראשונים שבאו מרוסיה בתחילת המאה הקודמת. הם נתקלו פה בתיקנים גדולים שנראו להם חיפושיות, 'זוק' ברוסית, ומאז דבק בתיקנים הכינוי 'ג'וק', אף שאין מילה כזאת בעברית. מקור המילה 'תיקן' הוא 'טיק', מפני שצבר הביצים של התיקן נראה כמו תיק. בתוך הצבר יש ביצים רבות ומתוכן בוקעים זחלי התיקן הקטנים, שנראים כמו ההורים אבל חסרי כנפיים, מסביר פרופ' מנדל, **נמלים**, בקיץ מגיעות לתוך הבתים, סמוך למזון ולכל מקום בחוץ. **חיפושיות ועשים**, נכנסים למזון יבש מאוחסן ומתפתחים בתוכו. **זבובים ויתושים**, בדרך כלל מגיעים מבחוץ, בקיץ, יש מקומות רבים שבהם יתושים שורצים ומאיימים בעקיצותיהם. למעשה, רק הנקבות עוקצות, מכיוון שהן צריכות

המחסור בתקציבים לפיתוח קוטלי חרקים ידירותיים לסביבה, שעשוי להקל עליו למגר את החרקים.

מכת מדינה

"החרקים הם הקבוצה הגדולה והמגוונת ביותר של בעלי חיים על פני כדור הארץ", מציין האנטומולוג **פרופ' צביקה מנדל**, העוסק בחקר חרקים במכון וולקני בבית דגן. "לצורך השוואה, כמה מיני ציפורים יש בעולם? 9,550 מינים; וכמה מיני חרקים ידועים יש בעולם? כמעט שני מיליון. זה נותן את הפרופורציה". לדבריו, החרקים שמטרידים אותנו בביטנו נחלקים לכמה קבוצות דומיננטיות מאוד. **תיקנים**, מה שאנחנו מכנים "ג'וקים", או באנגלית - "Cockroaches", "המילה 'ג'וק' השתרשה בשפה העברית בעקבות

החרקים חיים בהיחבא, במקומות סתרים ממש לידנו. בקיץ, כשהטמפרטורה עולה, חלקם פורשים כנפיים, מגיעים לבתינו בתעופה ומחפשים פירות להתנחל בהן כדי ליהנות מארוחות חנים. יש חרקים שפועלים בחסות החשכה ויש כאלה שמופיעים גם באור יום; יש המגויחים מבין חרקי הטרסוסים, וכאלה שמטפסים מעלה דרך צינורות הביוב ונוחתים היישר למרגלותינו במטבח או בחדר האמבטיה כמו היו ידידנו משכבר הימים. גם אם הם אינם מהווים איום מיידי, הם ללא ספק מטריד רציני, לעתים בלתי נסבל - למשל כשמדובר ביתושים או בתיקנים, ואנשים הסובלים מפוביה ליצורים אלה מקדמים את פניהם בצווחות אימה. כדי להביסם דרושה מלחמת חורמה. יש הסבורים שכל אמצעי קטילת החרקים כשרים ובלבד שלא יישאר מהם זכר. אחרים - המדדים בהדרה טבעית, ביולוגית או אורגנית - מדברים על היתרונות והחסרונות שבכל שיטה, על הקשים ליישמן בבתי מגורים ועל

פרופ' צביקה מנדל: "תיקנים עלולים להיות גורם מזוהם. הם עולים ממערות הביוב, נכנסים לבתים, מטיילים ומביאים עמם זיהומים. הם גם מעבירים מחלות באופן עקיף - כשהם מזהמים פירות וירקות ומוצרי מזון אחרים שיש להם גישה אליהם. גם זבוב הבית, שניזון ממזון נרקב כגון בשר, יכול להיות מטריד. הוא חי במקומות מזוהמים, וכשהוא נכנס לבתים טועם מהאכל הוא עלול להעביר גורמי מחלה"

פרופ' צביקה מנדל: "בהדברה ביולוגית משתמשים באורגניזמים נגד מזיקים. למשל, במקום להשתמש בחומרי הדברה, משתמשים בחרק שהיא אויב טבעי של המזיק. כלומר, אם יש חרק מזיק, במקום לרסס אותו מפיצים את האויב הטבעי שלו שאוכל אותו. האויב הטבעי יכול להיות חרק, אקרית, וירוס, חיידק או פטרייה. כל אחד מהאורגניזמים האלה פוגע רק בחרק או בדומיו ואינו פוגע בבני אדם או בצמחים"

הדברה יעילה

לאחר שלמדנו על מיני החרקים, הגיע הזמן ללמוד כיצד להיפטר מהם, רצוי באמצעים לא מזיקים. "המגמה של הפחתת השימוש בתכשירי הדברה סינתטיים תופסת תאוצה", אומר פרופ' מנדל. "הדברה ירוקה היא מונח חדש יחסית המתאר הדברה ללא אמצעים כימיים קלאסיים, כלומר לא בעזרת תכשירים סינתטיים. אף שלא כל התכשירים הסינתטיים בעייתיים, בדרך כלל הם מסייעים כלא בריאים למשתמש ולסביבה. אגב, חומר הדברה ידוע, הראשון שהיה מוכר בעולם - הדי־ד־ט־י, נחשב בזמנו לחומר פלא. השימוש הראשוני שלו היה במלחמת העולם השנייה בכל האזורים הטרופיים, שם חיילים נפגעו יותר ממחלות עקב עקיצת יתושים מאשר במלחמה עצמה".

מה ההבדל בין הדברה ירוקה להדברה אורגנית וביולוגית?

"אין למעשה הבדל. אנשים אימצו מושגים שונים לאותו תהליך. בהדברה אורגנית משתמשים בחקלאות אורגנית, שמושתתת על אותו עיקרון. חקלאות אורגנית קפדנית יותר, מכיוון שיש בה כללים, מעט מאוד חומרים מותרים לשימוש בה והתכשירים הסינתטיים אסורים בה.

"הדברה ביולוגית מתייחסת בדרך

דם להפריית הביציות שלהן. מהו הנוק הטמון בחקרי הקבוצות האלה? וכשרד הוא כבר נוק רציני. קודם כול, תיקנים עלולים להיות גורם זוהם. הם עולים ממערכות הביוב, נכנסים לבתים, מטיילים ומביאים עמם זיהומים. הם גם מעבירים מחלות; אמנם לא ישירות - במגע עם בני האדם, אבל באופן עקיף - הם מזוהמים פירות ומצויי מוצרי מזון אחרים שיש להם גישה אליהם. גם זבוב הבית, שניזון ממוזון נרקב כגון בשר, יכול להיות מטריד. הוא חי במקומות מזוהמים, וכשהוא נכנס לבתים וטועם ממאכל הוא עלול להעביר גורמי מחלה.

"יש עוד קבוצה של חרקים שבשנים האחרונות חוזרת לבתים - פשפשי מיטה. הם יכולים להגיע לגודל של כמה מילימטרים ורואים אותם היטב. הם נהפכו למכת מדינה. יש כל מיני אקריות - 'קרובות משפחה' של העכבישים. הן יצורים זעירים שחיים בבית, בשטיחים ובאבק, וגורמים בעיקר לתופעות אלרגיה".

האם התיקנים מופיעים בעונות מסוימות?

"הם נמצאים בבית ומתחילים בו כל השנה. בדרך כלל הפלישה הגדולה יותר היא בקיץ מפני שהתעופה של התיקנים מתאפשרת רק בטמפרטורה גבוהה יחסית. הם פעילי לילה, ובקץ הלילות חמים מספיק כדי לאפשר להם להגיע לבתים בתעופה".

כלל לשימוש באורגניזמים נגד מזיקים. למשל, במקום להשתמש בחומרי הדברה, משתמשים בחרק שהוא אויב טבעי של המזיק. כלומר, אם יש חרק מזיק, במקום לרסס אותו מפיצים את האויב הטבעי שלו שאוכל אותו. האויב הטבעי יכול להיות חרק, אקרית, וירוס, חיידק או פטרייה. כל אחד מהאורגניזמים האלה פוגע רק בחרק או בדומיו ואינו פוגע בבני אדם או בצמחים.

"לתיקנים, למשל, יש אויב טבעי חשוב הנמצא גם אצלנו בבית. זוהי צרעה טפילית קטנה בשם אווניה (*Evania appendigaster*), ממשפחת הצרתיקניים (הלחם של צרעה ותיקן) הנראית כמגלה מעופפת. היא מססידה את ביצי התיקנים. כשאנחנו מרססים ללא הבחנה נגד התיקנים אנחנו פוגעים בעיקר בה".

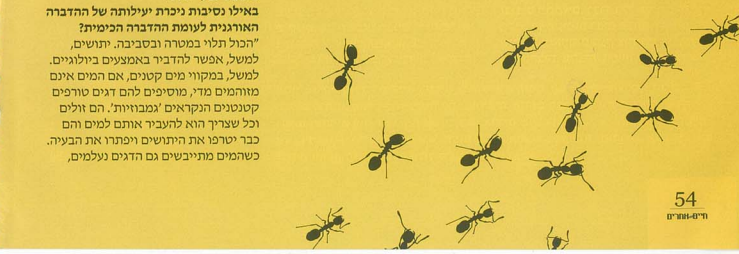
פרופ' מנדל מוסיף כי "ההדברה הירוקה די מוכרת, אבל מבחינת השימוש שלה היא מהווה אחוזה בודדים מרוב כל פעולות ההדברה. בדרך כלל הדברה כזאת נמצה בחלקות אורגניות - בחקלאות אורגנית ובקרב אנשים שמודעים מאוד לנושא הסביבתי, שמשתמשים בה בניגוד שלהם.

"כשמדובר בהדברה בתוך הבית, הדברה אורגנית מקובלת פחות, אף שאפשר להשתמש בה. במרבית המקרים ההדברה הכימית נחשבת ליעילה הרבה יותר, לזולה ולזמינה. גם אם יש אמצעי ביולוגי ירוק הוא אינו זמין תמיד כמוצר מדף נוח וטוב. מכיוון שהתכשירים הירוקים מתכלים מהר באחסון, לא כל אחד מעוניין או יכול לשמור אותם אצלו במחסן או במקרר. אם הביקוש אינו גדול, העלות נהפכת לבעייתית".

באילו נסיבות ניכרת יעילותה של ההדברה האורגנית לעומת ההדברה הכימית?

"הכול תלוי במטרה ובסביבה. יתושים, למשל, אפשר להדביר באמצעים ביולוגיים. למשל, במקווי מים קטנים, אם המים אינם מזוהמים מדי, מוסיפים להם דגים טורפים קטנטנים הנקראים 'גמבוזיות'. הם זולים וכל שצריך הוא להעביר אותם למים והם כבר יטרפו את היתושים ויתרו את הבעיה. כשהמים מתייבשים גם הדגים נעלמים,

אור שמואל, מרכז פסיכיאטרי

פרופ' צביקה מנדל: "על מקבלי ההחלטות להבין שמדינת ישראל הנפכת ליותר ויותר צפופה ושבעיות שנובעות מחקרם מדיקים באזורים אורבניים יחמירו. לכן, הממשלה צריכה לעודד וליזום מחקרים בנושא זה. העיריות צריכות לדאוג שאתרי הרבייה של הזבובים ושל היתושים יטופלו. פה נכנסת הדילמה אם לטפל בהם באמצעים כימיים, שהם יעילים ומהירים מאוד, או באמצעים ביולוגיים ירוקים, שהם יקרים ואינם פשוטים ליישום"

אבל הפרתרון הזה זול מאוד וכמוכן אורגני לחלוטין.

"אפילו מתקן שתייה קבוע לכלבים ולחתולים, הנמצא בחצר ללא השגחה קפדנית, יכול להיות מקור ליתושים. אם שמים במים כמה דגי גמבוזיות הם טורפים את היתושים. זה לא מפריע. בבריכות מים קטנות בבית רצוי תמיד לצרף גם דגים, כדי שלא יתפתחו בהן יתושים. הפטנט הזה אינו נדרש בבריכות שחייה בוילות פרטיות, מכיוון שהמים האלה מכילים המון כימיקלים ומחליפים אותם לעתים קרובות. במים האלו אין חומרי מזון ליתושים, כך שאין סיכוי שיתושים יתפתחו בהם.

"במים מזוהמים, הדגים אינם יכולים לפתור את הבעיה. יתושים מסתדרים היטב עם ויהומים במים, אבל דגים אינם שורדים מכיוון שהם מקבלים את החמצן מתוך המים. זחלי היתוש עולים אל פני המים למעלה כדי לקחת חמצן מהאוויר והעובדה שהמים טוהלי חמצן כמעט אינה מפריעה להם".

איפה יש מקווי מים מזוהמים?

"זה יכול להיות בשלוליות שנוחרות לאחר החורף, כגון בערוץ נחל איילון שמתייב בקיץ. בקיץ אין ארימה אבל עדיין יש המון מקווי מים. יש להביא בחשבון שערוץ האיילון ככל הנראה מטופל נגד יתושים".

טיפול מרחבי

פרופ' מנדל מסביר כי מניעת חרקים מטרידים בבתי מגורים באמצעות הדברה

ירוקה כמעט בלתי אפשרית, מכיוון שאין פתרון אחד לכל קבוצות החרקים. "חשוב לשמור על הגיינה ואפשר גם להתקין רשתות, שימנעו את חדירתם של החרקים. פעמים רבות צריך לעשות טיפול מונע על ידי ריסוס מקצועי. יש חומרים שמרססים אותם בפנינת בבית שבהן חרקים אוהבים ללכת. חומר הריסוס מתגבש לגבישים קטנים והמקקים שמהלכים שם סופגים את הרעל דרך הרגליים.

"מי שמתנגד לריסוס יכול להשתמש בפיתיונות שמכילים מרכיבי הדברה. מניחים את הפיתיון בצלוחית, וכשהחרק מגיע לאכול הוא אוכל את המזון עם הרעל. זוהי הדברה ירוקה יחסית. אמנם משתמשים בחומר הדברה, אבל לא מפזרים אותו בכל הבית אלא מצמצמים אותו לפינות מסוימות, שבהן מניחים את הצלוחית עם הפיתיון. אפשר לרכוש את המוצר הזה ולהכינו על פי ההוראות ואנשי מקצוע יכולים להכינו בעצמם".

כיצד אפשר לדעת מה אנשי

מקצוע מרססים?

"יש לשאול אם לתכשיר יש רישוי לשימוש

בבתים פרטיים, לבקש את שמרו ולבדוק מה כתוב על האריזה ומהו החומר הפעיל בתכשיר. כל שצריך לעשות הוא להקליד את הפרטים ברשת ומיד מקבלים תשובה."

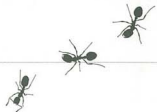
יש קוטלי חרקים שאינם כימיים נגד חלק מהחרקים?

"יש כאלה חומרים, אבל קשה מאוד להפעיל אותם בבית. יש, למשל, פטריות שקוטלות תיקנים, אבל צריך לרסס אותן והן אינן שורדות זמן רב. כלומר, החומרים האלה בדרך כלל אינם מעשיים בבית. בין הרעלים, יש כאלה שאינם רעילים לבני האדם, גם אם נוגעים בהם ואפילו מלקקים אותם. את החומרים האלה אפשר להוסיף בתור פיתיון, אבל כדי לפגוע בחרק יש לרסס עליו ישירות.

"חלק גדול מהפיתיונות מתאים גם לממלים. אצלן זה פועל טוב יותר, שכן הפיתיון אינו מרעיל את הנמלים, אלא את הרימות (החללים של הנמלים). הנמלה לוקחת את המזון המורעל כדי להאכיל את האצאאים שלה, וכך הם מתים והקן גוזז".

כיצד מכוון וולקני תורם להפחתת הנוקים הנגרמים מחרקים?

פרופ' יוני אלטשטיין: "המודעות לצורך בשמירה על מזון איכותי ובריא ועל סביבה בריאה התחילה לחלחל, והיום דואגים מאוד גם לרכיבים. כתוצאה מכך, הרשויות שאחראיות על רישוי קוטלי החרקים משתמשות את החקלאים ונקטות מהלכים לבחינת השפעותיהם ובהדגה מוציאות חומרים רעילים מן המאגזן. עם זאת, מכיוון שהחרקים מתרבים ומתחרים עמו על כל המזון שאנחנו אוכלים, שוקדים ביותר שאת על פיתוח חומרים שאינם רעילים לסביבה"

כימיים, שהם יעילים ומהירים מאוד, או באמצעים ביולוגיים ירוקים, שהם קרים ואינם פסויים ליישום, שכן צורך לחזור על הפעולה פעמים רבות. זוהי דילמה, הרי אי אפשר להתעלם מההיבט הכלכלי."

חקלאי פיקח

"הדברת חרקים בחקלאות היא נושא שמעסיק את העולם כולו. על פי הערכות, 40% אחוזים מהיבולים בעולם מושמדים על ידי חרקים ומחלות, היקף המכירות השנתי של חומרי הדברה עומד על 65 מיליארד דולר", מציית פרופ' יוני אלטשטיין, מומחית לחקר מערכת העצבים של החרקים ממכון וולקני. במעבדה של פרופ' אלטשטיין נאסף במשך 27 שנה מידע רב על הפעולות העצביות והרמונוליות המיוחדות לחרקים מזיקים בחקלאות - כגון עשים, ארבה, כנימות, זבובים וחפישיות, והיא יכולה ליצור כיום חומרים שיטבשו את הפעילות התקינה של החרקים האלה.

"המטרה היא לפתח חומרים שאינם רעילים - שלא יגעו באדם, בסביבה ובכל החי שמסביב. יש כיום חומרי הדברה רבים שפוגעים בכל סוגי החרקים ולא רק בחרקים מזיקים, מה שפוגע בסביבה ובאיוון האקולוגי."

אילו נזקים להיגרם לאדם

ולסביבה בטווח המיידי משימוש בקוטלי חרקים כימיים?

"קוטלי החרקים שבהם משתמשים כיום מזיקים לאדם ולסביבה. גם כשמדובר בתהליך אטי, הנזקים ניכרים לאורך זמן. לא רואים אמנם מגפות של תחלואות מאכילת תפוחי עץ או תותים שרוססו, אבל יש הצטברות של חומרים הגורמים באופן עקיף לתחלואה.

"במרות האמן, התחילה לחלחל המודעות לצורך בשמירה על מזון איכותי ובריא ועל סביבה בריאה. אם פעם דאגו שהחקלאי יהיה מרוצה ושתהיה לו תועבה גדולה יותר,

"מכון וולקני אינו עוסק במישרין בחרקים בעלי חשיבות רמאית, אבל נעשה בו מחקר אנטומולוגי נמרץ שבעיקפיו תורה להבנת הפעילות של החרקים האלה של חומרי הדברה השונים. מנסים במכון תכשירים חדשניים שהם בדרך כלל הרבה פחות רעילים מהתכשירים הישנים, וכך תורמים להפחתת השימוש בחומרים שסוכנים על הסביבה. "אחד המזיקים, למשל, שאינו בבית אך קרוב לבית, הוא 'התלוכן הארוך'. זהו מזיק שחי על אורנים בחצרות הבתים. השערות הצורבות של הזחלים שלו יכולות לגרום לנזק עצום. עד היום הרשויות היו משתמשות בתכשירי הדברה חריפים מאוד שמזיקים לתוך העצים. היום משתמשים בתכשירים שהם לממרי ידידותיים לאדם ולבעלי החיים. כל זאת בעקבות מחקר שנעשה במכון."

מהי הבשורה לעתיד?

"דושה תשומת לב רבה יותר לקבוצה זאת של המזיקים. על מקבלי ההחלטות להבין שמדינת ישראל נהפכת ליותר יותר צפורה ושבעיות שנבנות מחרקים מזיקים באזורים אורביים יחמירו. לכן, הממשלה צריכה לעודד וליוו מחקרים בנושא זה, במיוחד שישי מומחים שיכולו להתמודד עם הבעיות האלה. כרגע נמנע לא מופנים תקציבים למחקרים האלה", מועיד פרופ' מנדל.

האם הריסוס שהעיריות מבצעות יעיל?

"קשה מאוד להתמודד עם הבעיות. יש למשל את התושב הנמר, שנמצא בכל מקום ומהווה מטריד רציני. הוא יכול להעביר את וירוס הזיקה, שגורם לתניקות להיוולד. עד ראש קטן. כל כך לפתור את הבעיה זאת נדרשות תשומת לב ארגונית והתייחסות סביבתית, ומחות מחקרית. אין זה מספיק שמישהו מדבר; צריך לטפל במרחב כולו כדי לפתור את הבעיה.

"העיריות צריכות לדאוג שאתרי הרבייה של הזבובים של היתושים יסופלו. פי נכנסת הדילמה אם לטפל בהם באמצעים

היום דואגים מאוד גם לרכיבים. כתוצאה מכך הרשויות שאחראיות על רישוי קוטלי החרקים המשמשים חקלאים התחילו לנקוט מהלכים לבחינת השפעותיהם, ובהדגה התחילו להוציא חומרים רעילים מן המאגזן. כלומר, חלק מחומרי הדברה שהם רעילים הן לחרקים והן לאדם התחילו להיות אסורים לשימוש. עם זאת, מכיוון שהחרקים מתרבים ומתחרים עמו על כל המזון שאנחנו אוכלים, שוקדים ביותר שאת על פיתוח חומרים שאינם רעילים לסביבה."

במעבדה עמלים על פיתוח משפחה חדשה של קוטלי חרקים ידידותיים לסביבה, והזיהם לחומרים טבעיים אכילים, שיקטינו את השימוש בקוטלי חרקים יעילים שמשמשים בהם כיום להדברה ושמיגינים אלינו אל הצלחת.

מהו ייחודם של קוטלי החרקים המפותחים במסגרת המחקר?

"קוטלים אלה יכולים לפגוע באופן ממוקד במגננון העצבי-הרמונולי של החרקים מזיקים וכך לצמצם נזקים סביבתיים ואקולוגיים. קוטלי החרקים החדשים מבוססים על הרמונים ייחודיים שמקדם במערכת העצבים של החרק, שמפחית על כל פעילויות החרק - התפתחות, רבייה, אכילה, תעופה, הפעלת שרירים, הגנה מפני אויבים וכדומה - ופיתוחם יביא ליצירת משפחה של קוטלי חרקים ידידותיים לסביבה וזולים שיחוללו מהפכה ממשית בעולם החקלאות.

"הדגש בחומרים החדשים אינו רק על יעילות ההדברה של החרק, אלא גם על בטיחות המזון והשמירה על הסביבה. בשל חשיבות הנושא, חדשנותו והידע הרב שנצבר במכון וולקני בתחום, החליט האיחוד האירופי להשקיע סכום של שבעה מיליון אירו למשך ארבע שנים בפיתוח נושא זה. במחקר שותפת גם קבוצת מחקר ממדינות שונות באירופה."

הבה נתחכמה

יש גם שיטות טכניות פשוטות למיגור חרקים. **דבורה לבוביץ', מטפלת** הוליסטית בצמחי מרפא ותדרים ומחברת הספר "תרופות סבתא", מטפלת בחרקים, בתישום, בנמלים ובאוקים "ביד רכה" וביצירתיות - נוסח "עשה זאת בעצמך".

בבוקבוק ליד המיטה. "אם נעקצתם על ידי יתוש, מרחו מיץ לימון על מקום העקיצה או ערבבו סודה לשתיה עם מעט מים או חומץ. הטוב ביותר הוא למרוח את החלק הפנימי של קליפת הבננה על מקום העקיצה או להניח קרח".

בבית פרטי. "פורו פעם בשבוע סביב הבית מלח בשול גס, המרחיק נמלים וחרקים. לבעלי גינה מומלץ לשתול צמח פיגם, המכונה גם 'חוטא' או 'שידאב'. הוא מבריא חרקים ומעופפים ויש לו סגולות של גידוש אנרגיה רעה".

לדבריה של ליבוביץ', כל הטיפים היא מציעה עובדים נהדר בביתה הפרטי וזה שנים שהוא ריק מחרקים, מנמלים, מתיקנים ושאר מרעין בישין.

חרף בבית, במקומות מועדים לפרועות שמהם מגיחים תיקנים, האוהבים מקומות חשוכים ורטובים. אפשר להוסיף גם קינמון".

מגרשי השדים - יתושים. "חתכו בצל לפרוסות עבות, הניחו אותו בתוך קערה ליד המיטה וחדשו את אספקתו מדי יום. ריחו של הצל מגרש יתושים, וירוסים וחיידקים. עוד דרכים: הניחו בקבוקים שקופים עם מים בחדר השינה, בחדר הילדים ובמריסת, והחליפו את המים מדי שלושה ימים; פזרו בבית ענפים של לבנדר, רוזמרין ופיגם; טפטפו שמן אתרי לבנדר בכמה פינות של המיטה; או קנו שתיל של צמח לבנדר והניחו אותו בצלוחית או

בניגוד לרוב המדבירים המקצועיים, העמלים חמש עד שבע דקות בדירת מגורים בגודל ממוצע, עוטים מסכה על פניהם ואוחזים בכלי משחת המרסס "רק חומרים טבעיים" לדבריהם, ליבוביץ' מגייסת תבלינים וצמחים זמינים שמרחיקים את רוב האוהבים הבלתי קרואים, שמאיימים על שלווה. לשיטתה, אפשר להיעזר בכלים ובתבלינים הנמצאים במטבח הפרטי בכל בית, להביא צמחים וענפים מהגינה הפרטית או מהמשתלה הקרובה או להוסיף שיקוי על בסיס צמחים ושמינים. לדבריה, הפטנטים האלה מחוללים נפלאות.

תבלינים וצמחים דוחי חרקים. "בארונות שבהם אתם מאחסנים קמח, אורז, עדשים וכדומה, הניחו עלי דפנה טריים או יבשים ופורו קינמון. סביב השיש המקיף את הכיור ומתחתיו, פזרו קינמון, המרחיק נמלים וחרקים. אפשר גם להניח את התרכובות האלה בתוך צלוחית קטנה. פזרו תבלינים חריפים כגון פלפל שחור או פלפל אדום

דבורה ליבוביץ': "בארונות שבהם אתם מאחסנים קמח, אורז, עדשים וכדומה, הניחו עלי דפנה טריים או יבשים ופורו קינמון. סביב השיש המקיף את הכיור ומתחתיו, פזרו קינמון, המרחיק נמלים וחרקים. אפשר גם להניח את התרכובות האלה בתוך צלוחית קטנה. פזרו תבלינים חריפים כגון פלפל שחור או פלפל אדום חריפים כגון פלפל שחור או פלפל אדום

מה עושים

עוד טיפים למניעת חרקים השתמשו במכלי אשפה סגורים. כמו כן, הקפידו על אטימת מזונות יבשים שנמצאים במזווה זמן ממושך כגון קמח, אורז, ושעועית. כשאתם רוכשים את המוצרים האלה באריות האטומות, בדקו שהם אינם מטפטים או יוצאים מהשקית. זה מעיד על כך שיש פתח כלשהו, שבתורו מצביע על כך שהמצרך נגוע ויכול להיות מקור לעשים ולחיפושיות.